

▲ Gerrit Holland op de Groote Markt in 1895. FOTO GELDERS ARCHIEF

Van omnibus en diligence

In de rubriek 'Arnhem voor eeuwig' beschrijft Peter Bloemendaal, oud-journalist van *de Arnhemsche Courant*, aan de hand van een oude foto het leven in Arnhem in vroeger dagen.

Vandaag de dag stappen we met het grootse gemak in het openbaar streekvervoer om van A naar B te reizen. Dat was in heel vroeger jaren wel anders.

Arnhem was weliswaar in 1845 enigszins opgestoten in de vaart der volkeren door de aansluiting op de Rijnspoorweg, maar wie vanaf Arnhem verder wilde reizen was aangewezen op de diligence en de regionale omnibus.

Al in 1850 wordt in boeken melding gemaakt van diligences vanuit Arnhem, die onder meer vanaf de Rijnpoort en de Sint Janspoort vertrokken in alle windrichtingen. De logementen De Vergulden Arend en De Roode Haan bij die poorten dienden als verzamelpunt voor de passagiers.

Om 08.00 uur vertrok de diligence Westervoort-Emmerik-Pruisen. Die dienst werd een snelpost genoemd en reed via de schipbrug bij Westervoort. Eveneens om 08.00 uur vertrok een diligence naar Zutphen, Deventer en Zwolle. Twee uur later kon men instappen in een diligence naar Utrecht, waar men kon overstappen. Twee keer per dag maar liefst vertrok een diligence naar Nijmegen-Kleef. En om 16.00 uur vertrokken nóg twee rechtstreekse

diligences: via Amersfoort naar Amsterdam, en via Utrecht naar Den Haag.

Een leuke tekst over deze diligences uit het boek *Arnhem omstreeks het midden der vorige eeuw 1850*, uitgegeven in 1907: 'De diligences van Van Gend & Loos (...) kon men al van verre hooren aankomen door de vroolijke wijsjes, die de postillon, meestal een gepasporteerd trompetter van de kurassiers, ten beste gaf. Deze deed meteen dienst als conducteur en had zijne plaats naast den voerman op den bok. 's Winters kondt ge de twee geleiders der diligences haast niet weervinden, als zij gedoken zaten in lange, duffelsche jassen, die met schapenvachten gevoerd waren.'

Een bekende regionale privé-omnibusdienst was die van Gerrit Holland. Tussen 1895 en 1909 reed hij tweemaal per dag de route Groote Markt-Elden-Huissen via de Schipbrug, met als startpunt het café annex fietsenstalling van J.H. Willemsen links naast het Gouverneurshuis. In Huissen was het eindpunt bij de kerk. In 1909 legde zijn dienst het loodje door de opkomst van regionale busdiensten. De tijd van diligences en omnibussen was ten einde.